

De effecten van het stimuleringspakket op bbp en werkloosheid in 2009 en 2010

In reactie op de crisis besloot de regering in maart 2009 tot een stimuleringspakket met uitgavenverhogingen en lastenverlichtingen van per saldo 2,6 mld euro in 2009 (0,4% bbp) en 4,3 mld euro (0,8% bbp) in 2010.^a Daarnaast plaatste de regering de mutatie in de ruilvoet- en werkloosheidsuitgaven buiten de kaders, waardoor de ruimte om uitgaven te doen binnen de kaders werd verhoogd met 3,4 mld euro (0,6% bbp) in 2009 en 2,5 mld euro (0,4% bbp) in 2010. Dit stimuleringspakket en de bijbehorende kadercorrecties hebben de bbp-krimp in 2009 met circa ¾%-punt verminderd en de bbp-groei in 2010 met circa ½%-punt verhoogd. Het bbp-niveau ligt daardoor 1¼% hoger in 2010. Dit komt zowel door extra overheidsbestedingen als door meer particuliere consumptie en bedrijfsinvesteringen. Deze berekeningen geven slechts een globale indicatie van de orde van grootte van de effecten. De onzekerheidsmarges zijn groot. Alleen de economische effecten van de uitgavenverhogingen en lastenverlagingen zijn hier weergegeven. De effecten van andere genomen maatregelen, zoals de uitbreiding van garanties in 2009 en de omvangrijke interventies door de overheid in de financiële sector vanaf 2008, zijn niet meegenomen in de berekening.

De Nederlandse economie heeft ook geprofiteerd van de stimuleringsmaatregelen die elders zijn genomen. Deze hebben gunstig uitgewerkt via de Nederlandse uitvoer. De OESO komt voor de rest van het eurogebied tot stimuleringsmaatregelen ter grootte van 0,8% bbp in 2009 en 0,6% bbp in 2010 op basis van de gepubliceerde begrotingsvoornemens. De Europese Commissie komt tot iets grotere stimuleringsimpulsen. De impulsen zijn mogelijk overschat doordat al voorgenomen uitgaven zijn gerubriceerd als extra uitgaven of doordat de aangekondigde extra uitgaven uiteindelijk niet zullen worden gedaan in 2009-2010. De stimuleringseffecten in de rest van het eurogebied hebben de Nederlandse bbp-groei met circa ¾%-punt verhoogd in 2009, een vergelijkbaar effect dus als van het Nederlandse stimuleringspakket. In 2010 lopen de Europese maatregelen terug en is sprake van een minimaal negatief effect op de Nederlandse groei; het effect op het bbp-niveau blijft echter positief. De berekende effecten van de Europese maatregelen kennen nog grotere onzekerheidsmarges dan die van de Nederlandse maatregelen.

Effecten maatregelen op	Bbp-volumegroei		Werkloosheid (niveau)		EMU-saldo (% bbp)	
	2009	2010	2009	2010	2009	2010
Stimuleringspakket Nederland	¾	½	- 50 000	- 75 000	- ¾	- ¾
Stimuleringspakket rest eurogebied	¾	- ¼	- 25 000	- 25 000	¼	½
Loslaten signaalwaarde	¾	2	- 50 000	- 150 000	- 1¾	- 3

Behalve via de stimuleringsmaatregelen heeft de overheid de conjunctuur gedempt door automatische stabilisatie: het niet verlagen van uitgaven of verhogen van belastingtarieven in reactie op de lagere belastinginkomsten en hogere werkloosheidsuitgaven als gevolg van de recessie. Dit komt goed tot uitdrukking in de uitgevoerde berekeningen van het effect van het loslaten van de signaalwaarde. In het coalitieakkoord was afgesproken om in te grijpen wanneer het overheidstekort richting 3% bbp dreigt te gaan. Vorig voorjaar besloot de regering hiervan af te zien. Als dit niet was gedaan en de overheid had besloten tot bezuinigingen en lastenverhogingen, van 11 mld euro in 2009 en 25 mld euro in 2010, om het tekort onder het 'Maastricht'-plafond van 3% bbp te houden (rekening houdend met in- en uitverdieneffecten) dan zou de bbp-groei in 2009 ¾%-punt lager zijn geweest.^b In 2010 zou de bbp-mutatie 2%-punt lager zijn geweest, waardoor de krimp had voortgeduurd. Het aantal werklozen zou in 2009 en 2010 respectievelijk 50 000 en tussen de 125 000 en 150 000 hoger zijn geweest als de signaalwaarde niet was losgelaten. Het effect op de werkgelegenheid in 2009 is grotendeels toe te schrijven aan de veronderstelde bezuinigingen bij de overheid en zorg. In 2010 treedt daarnaast een aanvullend werkgelegenheidseffect op via de markt.

^a Het pakket bestaat uit extra uitgaven en lastenverlichtingen door de rijksoverheid, aanpassing van de uitgavenkaders voor de extra werkloosheidsuitkeringen door de crisis en voor ruilvoetveranderingen, en uit extra investeringen door de lagere overheden. Conform de Miljoenennota 2010 is uitgegaan van het naar voren halen van investeringen door gemeenten en provincies ter grootte van 0,5 mld euro in 2009 en 1,0 mld euro in 2010.

^b Het effect van het loslaten van de signaalwaarde is al inclusief het uitvoeren van het stimuleringspakket. Dat effect mag dus niet worden opgeteld bij het effect van het stimuleringspakket.